

невизначеність зробить Україну надто вразливою для зовнішнього тиску. Після початку розширення Європейського Союзу на схід та внаслідок активної участі в ньому всіх без винятку західних сусідів України опинитися поза цим процесом означатиме самоусунення від загальноєвропейських процесів і небезпеку ізоляції. В такому разі ціна неінтеграції може виявитися набагато вищою від ціни інтеграції.

Тому, Україна може посісти чільне місце як держава, що залучена до обох підсистем. Це можливо, по-перше, за умов підтвердження і послідовного відстоювання європейського вибору, по-друге, збереження демократичного вектора суспільних перетворень і, по-третє, створення передумов і накопичення ресурсів для виконання ролі стабілізуючого чинника у Східній Європі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Паламарчук, В. Взаємодія напівдемократій та усталених демократій – можливе майбутнє Європи / В. Паламарчук, О. Литвиненко // Віче. –

2013. – №4. – С. 45-54.

2. Кочетов, З.Г. Геоэкономика: освоение мирового экономического пространства. – М.: БЕК, 1999. – 480 с.

3. Мармазов, В. З «дорожньою картою» на шляху до ЄС / В. Мармазов, І. Піляєв // Політика і час. – 2013. – №11. – С. 36-41.

4. Елементи стратегії ЄС щодо України (Чеський погляд. Виклад політики) / Інституційні реформи в ЄС. Аналітичний щоквартальник. – 2013. – Вип. 4. – С. 67-74.

5. Чалий, О. Стан та перспективи співробітництва між Україною та Європейським Союзом / О. Чалий // Інституційні реформи в ЄС: аналітичний щоквартальник. – 2013. – Вип. 4. – С. 32-37.

6. Україна: стратегія євроінтеграції та співробітництво на пострадянському просторі. Матеріали «круглого столу» (Київ, 18.03.2003 р.). – К.: НІСД, 2003. – 211 с.

7. Тарасюк, Б. Україна – ЄС: пріоритети, проблеми, перспективи / Б. Тарасюк // Співпраця ЄС та України: аналітичний щоквартальник. – 2013. – Вип. 3. – С. 19-26.

УДК 328.185(477)

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i56.93346>

ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА ДЕРЖАВНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

*Зайцева І. Ю., д.е.н., професор,
Бившев Д. Ю., студент (УкрДУЗТ)*

У статті досліджуються фактори негативного впливу політичної корупції на суспільні відносини, насамперед у сфері державної безпеки України, а також зазначаються причини сучасного "розквіту" цього вкрай небезпечного для України явища. Проводиться аналіз політичної ситуації в державі протягом останніх років. Надається визначення політичної корупції, розкривається її сутність і зміст, наводяться приклади її сучасного прояву в українському суспільстві. Пропонуються першочергові заходи, які необхідно взяти для мінімізації негативного впливу політичної корупції на українське суспільство.

Ключові слова: загроза; державна безпека; політика; політична корупція; корупція; політична воля; узурпація влади; хабарництво.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ КОРРУПЦИЯ КАК УГРОЗА ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

*Зайцева И. Ю., д.э.н., профессор,
Бывшев Д. Ю., студент (УкрГУЖТ)*

В статье, исследуются факторы негативного влияния политической коррупции на общественные отношения, прежде всего в сфере государственной безопасности Украины, а так же указываются причины современного "расцвета" этого очень опасного для Украины явления. Проводится анализ политической ситуации в государстве на протяжении последних лет. Приводится определение политической коррупции, раскрывается ее сущность и содержание, а так же примеры ее современного проявления в украинском обществе. Предлагаются первоочередные меры, которые необходимо принять для минимизации негативного влияния политической коррупции на украинское общество.

Ключевые слова: угроза; государственная безопасность; политика; политическая коррупция; коррупция; политическая воля; узурпация власти; взяточничество.

POLITICAL CORRUPTION AS THREAT STATE SECURITY OF UKRAINE

*Zaitseva I. U., D.Sc. professor,
Bivshev D. U., student (USU of RT)*

The article explores the factors of the negative influence of political corruption on social relations, especially in the area of national security of Ukraine, as well as the reasons for the modern "prosperity" of this very dangerous phenomenon for Ukraine. The analysis of the political situation in the country in recent years. Suggests the definition of political corruption, reveals its essence and content, are examples of its current manifestations in the Ukrainian society. Proposed priority measures to be taken to minimize the negative impact of political corruption in the Ukrainian society.

Keywords: threat; state security; policy; political corruption; corruption; political will; usurpation of power; bribery.

Постановка проблеми. Становлення України як демократичної, правової, соціальної держави і, водночас, становлення інститутів громадянського суспільства, а також розвиток демократичних політичних процесів в Україні стримується, що обумовлено відповідними факторами. Передусім - це боротьба і протистояння різних політичних сил; розбалансованість загальнолюдських, групових та індивідуальних цінностей; обмеженість системи політичних ідей, невизначеність орієнтирів і меж зміни політичних інститутів влади; відсутність дієвих механізмів і способів взаємодії соціуму і особистостей з приводу політичної влади; недостатній рівень політико-правової культури суспільства [1,с.9] тощо.

Серед найбільш проблемних питань сучасного перехідного періоду держави, як за масштабами поширення, так і глибиною проникнення в соціальний організм, слід виділити корупцію, яка є, на нашу думку, найбільш руйнівним фактором належному управлінню у сфері державної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз політичної ситуації, що складалася в державі, темпів зростання корупції в Україні протягом останніх десяти років показує, що інтенсивне зростання корупції в Україні відбулося після запровадження конституційних змін 2004 року, переходу на пропорційну систему парламентських виборів, що призвело до розбалансованості державної влади та втрати до неї довіри.

Питанням протидії корупції присвячені наукові праці вітчизняних вчених Л.І. Аркуші, Л.В. Багрії-Шахматова, О.М. Джужі, О.Г. Кальмана, М.І. Камлика, М.І. Мельника, Є.В. Невмержицького, О.В. Ткаченка, М.І. Хавронюка, а також закордонних науковців Б.В. Волженкіна, М.В. Костеннікова, А.В. Куракіна, Р. Клітгарда, В. Мілера, С. Роуз-Актерман та ін. [2,3,4,5,6,7,8,9,10,11].

Метою статті є дослідження і розуміння одного із найнебезпечніших видів корупції - політичної корупції, визначення причин виникнення корупції в Україні. Визначення цього поняття та обґрунтування першочергових шляхів мінімізації негативного впливу політичної корупції на суспільство, а також шляхів її подолання.

Основні результати дослідження. У юридичному словнику Генрі Блека корупція визначається як «діяння, яке вчиняється з наміром надати деякі переваги, що несумісні з офіційними обов'язками посадової особи і правами інших осіб; діяння посадової особи, яка неправомірно використовує своє становище чи статус для одержання будь-якої переваги

для себе або іншої особи в цілях, які суперечать обов'язкам і правам інших осіб [12, с. 14].

У радянському енциклопедичному словнику поняття корупції визначено як «процес прямого використання посадовою особою прав, пов'язаних з її посадою, з метою особистого збагачення» [13, с. 635]. С. І. Ожегов тлумачить корупцію як «підкуп хабарами, продажність посадових осіб, політичних діячів» [14, с. 299]. А. І. Долгова та С. В. Ванюшкін визначають корупцію як «соціальне явище, що характеризується підкупом, продажністю державних або інших службовців і на цій основі корисливим використанням ними в особистих або у вузько групових, корпоративних інтересах офіційних службових повноважень, пов'язаних з ними авторитету й можливостей» [15, с. 501]. В.С. Лукомський вважає, що підкуп посадових осіб (хабаром) є однією зі складових корупції [16, с. 4]. А.А. Аслаханов визнає хабарництво одним з найбільш поширених і небезпечних видів корупції [17, с. 81]. В.С. Комісаров підкреслює, що підкуп дійсно був першою формою прояву корупції. Корупцією він розглядає як використання суб'єктом управління своїх владних повноважень усупереч інтересам служби з особистої заінтересованості [18, с. 26-30]. Неправомірним вважає ототожнення корупції з одержанням хабара і П. С. Матишевський, підкреслюючи, що хабарництво є складовою корумпованості багатьох ланок державного апарату [19, с. 576].

Інші вчені вважають, що під даним явищем варто розуміти специфічну поведінку посадової особи, пов'язану із зловживанням влади в особистих корисливих цілях. Схожі визначення часто зустрічаються як у вітчизняних, так і в зарубіжних публікаціях. Так, на думку К. Фрідріха, корупція - це поведінка, що відхиляється, поєднується з приватною мотивацією й означає, що приватні

(індивідуальні, групові) цілі досягаються за публічний рахунок [20, с. 15]. Д. Бейлі вважає, що корупція уявляє собою зловживання владою як наслідок її використання в особистих цілях, які не обов'язково мають бути матеріальними. Ще більш розгорнуто визначає корупцію Дж. Най. Він зазначає, що корупція - це поведінка, що відхиляється від формальних обов'язків публічної ролі під дією приватних матеріальних чи статусних цілей або порушує правила, які забороняють окремі види стосовно приватного впливу [21, с. 417]. Д. Кауфман визначає корупцію як «зловживання при перебуванні на державній службі задля особистої вигоди» [22, с. 58]. С. П. Глінкіна підкреслює, що корупція є спеціальним навмисним недотриманням принципу незалежності сторін з метою отримання за рахунок такої поведінки будь-яких переваг для себе чи для інших осіб, з якими встановлені особисті стосунки [23, с. 75].

Враховуючи вищевикладене, ми вважаємо, що під корупцією слід розуміти суспільно небезпечне діяння, яка полягає у зловживанні або перевищенні влади чи службових повноважень службовою особою шляхом їхнього підкупу, з метою одержання нею для себе чи інших осіб неправомірної вигоди або прийняття обіцянки (пропозиції) щодо такої вигоди. Це поняття, на наш погляд, дозволить окреслити коло корупційних правопорушень.

Саме політична корупція та корупція в державних органах, зневіра народу у сподіваннях на фінансову добросовісність політиків, непрозорий бюджетний менеджмент, цілковита корумпованість системи державних закупівель та хабарництво у податковій інспекції вважаються проблемами, що перебувають у критичному стані.

На думку багатьох науковців, причинами корупції є:

- зловживання владними повноваженнями з боку посадових осіб

органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- низький рівень участі суб'єктів громадянського суспільства в антикорупційних заходах, відсутність реального контролю з боку громадскості за діяльністю інститутів публічної влади та посадових осіб;

- поширення політичної корупції, що спричинено недосконалістю виборчого законодавства та завищеним рівнем

депутатської недоторканості [24, с. 29-30]. При цьому, на нашу думку, політична корупція є основним негативним фактором, оскільки вона провокує корупцію у сферах економіки, державного управління, у тому числі у сфері державної безпеки, правосуддя, а також руйнує правову систему держави, створюючи загрозу її існуванню.

На думку секретаря ради національної безпеки і оборони Р.Богатирьової, "політична корупція" є однією з головних загроз суверенітету України. Небезпечність політичної корупції полягає, насамперед, у тому, що вона призводить до принципових ціннісних зсувів у системі "засіб ціль". Маючи корисливі цілі, вузькокланові інтереси, суб'єкти політичної корупції брутально втручаються у компетенцію того чи іншого суб'єкта політики, органу державного управління та органу судової влади, купляючи та продаючи місця в органах державної влади.

З вище сказаного, можна стверджувати, що в Україні саме корупція, у всіх її формах, є основною загрозою державній безпеці. Для цього необхідно вжити такі заходи мінімізації корупції в Україні:

- по-перше, посилення законодавства в частині відповідальності за корупційні діяння;

- по-друге, створення економічних механізмів, що дозволяють посадовим особам збільшити свої доходи без вчинення правопорушень;

- по-третє, підсилити роль ринків і конкуренції, зменшивши тим самим розмір потенційного прибутку від корупції.

Існує думка і про так звані два напрями подолання корупції: "прямий" і "непрямий". Прямий - це адміністративні заходи влади, в тому числі:

- проведення адміністративної реформи та реформи дозвільно-контрольної системи з метою зменшення залежності прийняття рішення з тих чи інших питань від волі чиновників, натомість створення чітких та прозорих процедур прийняття рішень дозвільного та контрольного характеру;

- реальне відділення бізнесу від влади з метою ліквідації неринкових методів втручання в економіку;

- створення незалежної судової системи, подолання корупції в судах; -реальне та публічне покарання корупціонерів всіх рівнів за вчинення корупційних дій;

- превентивні законотворчі та нормотворчі дії - виявлення потенційно корупційних "правил гри" у законах та процедурах, нормативне виправлення таких правил. Ліквідація непотрібних регулятивних актів та процедур.

Непрямий напрямок - просвітницька робота, розвиток свободи слова та отримання інформації, розвиток громадських організацій.

Однак, на такі заходи потрібна політична воля керівництва держави, якої на сьогодні поки що бракує, оскільки державна влада в Україні - це ресурс для збагачення чиновників всіх рівнів. Такі системи, як правило, не здатні до самореорганізації. Останні політичні кризи в Україні підтверджують існування глибокої кризи політичних еліт в Україні, що, у свою чергу, призвело до недовіри суспільства до існуючої політичної еліти, незалежно від політичного забарвлення.

Висновок: Корупція у сучасному світі перетворилась на таке соціальне явище, яке необхідно сприймати не просто

як одне із неминучих супутніх цивілізації негативних явищ, а як зло, що тягне за собою реальну загрозу безпеці держави. Питання боротьби із корупцією є надзвичайно важливим для України. Сутність і зміст феномену корупції неможливо розглядати без комплексного підходу, без знань багатьох наук. Як показують наукові дослідження, визначальний вплив на рівень динаміки корупції в Україні мали насамперед економічні фактори.

Розбалансованість управління економікою в Україні призвело до жорстокої боротьби та торгів за привілеї і програми перерозподілу власності між найвпливовішими олігархічними кланами. Корупція має загальнонаціональний системний характер і справляє визначальний вплив на українську політику, економіку та інші сфери суспільного життя.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія. — К.: КНТ, 2008. - 368с.

2. Аркуша Л. І. Прояви корупції в митних органах: умови, особливості вчинення / Л. І. Аркуша // Південноукраїнський правничий часопис. - 2012. - №4. - С. 186-188- Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2012_4_64.

3. Взаємозв'язок організованої злочинності та корупції [Текст] / Л.В. Багрій-Шахматов // Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників. Т. 18. - К.: НДІ "Проблеми людини", 1999. - С. 58-60

ББК Х628.322 + Х628.37 + Х628.38

4. Джужа О. М. Запобігання злочинам: кримінологіко-віктимологічна парадигма: [моногр.] / О.М.Джужа. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. - 331с.

5. Кальман О. Взаємозв'язок організованої злочинності та корупції у сфері економіки // Вісник Академії правових наук. - Х., 1997. - № 4. - С. 188 - 190.
6. Мельник М. Корупція і організована злочинність як чинники, що реально загрожують національній безпеці України // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. - Вип. 1. Економічна безпека України. -1995. -С. 10-13.
7. Камлик М.І., Невмержицький Є.В. Проблеми боротьби з корупцією і організованою злочинністю, Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення, ТомЮ, Київ—1998Стр. 43 - 53
8. Ткаченко О. В. До питання про визначення поняття "корупція" / О. В. Ткаченко // Університетські наукові записки. - 2006. - № 2. - С. 191- 194. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2006_2_31.
9. Опубліковано науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції», антикорупційних положень Кримінального і Кримінального процесуального кодексів України, а також Кодексу України про адміністративні правопорушення (Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / [М. І. Хавронюк, О. О. Дудоров, Д. О. Калмиков та ін.]; за ред. М. І. Хавронюка. К.: ВД «Дакор», 2016. — 496 с.).
- 10.Роуз-Аккерман С. Коррупция и государство: Причины, следствия, реформы / Пер. с англ. О.А.Алякринского. - М.: Логос, 2003. -XII, 343 с. - ISBN 5-94010-184-4. Пер. изд. :Rose-Ackerman S. Corruption and government.
- 11.Klitgaard R. Controlling corruption. Berkley: Univ. of California Press, 1988. P. 75.
- 12.Black H. Black Law Dictionary / Black H. - New York, 1998. — 460 с.
- 13.Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. - [4-е изд.]. - М.: Сов. знцикл., 1988.-1600 с.
- 14.Ожегов С. И. Словарь русского языка / [под ред. Н. Ю. Шведовой]. — М.: Рус. яз., 1990. - 921 с.
- 15.Криминология [Текст]: учебник для юрид. вузов / А. И. Алексеев [и др.]; ред. А. И. Долгова. - М.: ИНФРА-М-Норма, 1997. - 779 с.
- 16.Лукомський В. С. Кримінальна відповідальність за дачу хабара та посередництво в хабарництві [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / В. С. Лукомський. - К., 1996.-28 с.
- 17.Аслаханов А. А. Проблемы уголовно-правовой борьбы со взяточничеством / А. А. Аслаханов //Государство и право. - 1993. — №4. - С. 81-88.
- 18.Комиссаров В. С. Уголовно-правовые аспекты борьбы с коррупцией / В. С. Комиссаров // Вестник Московского ун-та. Сер. 111.-Право. - 1993. - No 1. - С. 26-30.
- 19.Кримінальне право України. Особлива частина: [Підручник для студентів юрид. вузів та фак.] / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, С. Я. Лихова та ін. / за ред. П. С. Матишевського та ін. - К. : Юрінком Інтер, 1999. - 891 с.
- 20.Political corruption: A hand book / Ed by Heldenheimer A. J. Oxford. Transaction. 1985. - 268 p.
- 21.Nye J. Corruption and political development: a cost'benefit analysis // American Political Science. - 1967. - No 12(61). - P. 417-427
- 22.Кауфман Д. Корупція в тумані двозначності / Д. Кауфман // Політика і час. - 1998. —№1. - С. 58-65.
- 23.Глинкина С. П. Коррупция в России: причины, масштабы, качественные изменения / С. П. Глинкина // Восток. — 2000. - No 1. - С. 75- 83.
- 24.Україна в 2008 році: процеси, результати, перспективи. Біла книга державної політики / за заг. ред. Ю. Г. Рубана. - К: ШСД, 2008. - 186 с.